

הקדמה לחלק ג של שו"ת בני בני

הנה נא לא זקנתי לא ידעתי יום מותי, לכן ארשום קצת מהנהגותי בברור הלכה למען יהיו הדברים למוכרת. בשאני ניגש לשאלה חדשה או חמורה אני עובר תחילה על הסוגיות ועל דברי הראשונים והאחרונים ברפרוף גם אם טרם עמדתי על דבריהם, ואחר כך חוזר עליהם בשנית ובשלישית וכו' וכל פעם מדייק יותר. נמצאים אצלי הרבה מספרי הראשונים ואני מנסה לעיין בכלם וכן באחרונים, ומדפדף הרבה וגם נעזר בספרים כמון אור הישר, בני ציון על אורח חיים שנדפסו מחדשן גליוני השי"ס, יד תמר על הירושלמי, מרגליות הים, משנת אברהם על ספר חסידים ועל הסמ"ג שכל אלה מציינים מקורות וספרים אחרים. בחלק ג' השתמשתי בתוכנית מחשב בשנים או שלושה מקומות ובחלקים א' ובי' אף פעם לא. לפעמים אני יודע מראש את המסקנה שאגיע אליה, ולפעמים אני יודע אלא שוקל ובודק את הדברים תוך כדי כתיבה, פושט צורה ולובש צורה עד שיוצאת סולת נקיה. בהרבה מקומות שחדשתי בעצמי ואחר כך מצאתי הדברים בספרים כתבתי "וכן כתב פלוני" ואילו במה שראיתי תחילה אצל אחרים כתבתי "וכמו שכתב פלוני". ובהרבה מקומות שחדשתי דבר ולא ראיתיו בספר אחר כתבתי בסתם, כי אי אפשר לכתוב לע"ד בכל משפט, גם לפעמים תרצתי איזה קושי דרך אגב בלי לציין מה היה הקושי ורק הקורא המשכיל יבחין. כשאני עסוק בתשובה אני מהרהר בה בחלום ובהקיץ בלכתי בדרך ובשכבי ובקומי, וקם באמצע הסעודה ויורד מעל מטתי בלילה לעיין שוב בספרים או לרשום איזה רעיון, כי היא כאש עצור בעצמותי. זכרה לי אלקי לטובה, והאר עיני בתורתך והנאני מזיו שכינתך בזה ובבא וזכני בבני בני העוסקים בתורה וזיכוי הרבים.

סימן ח

כמי להורות במחלוקת המשנה ברורה והערוך השלחן

בספרי [חלק א'] בסימן ו' עמוד כ"ב וכן דעת עוד פוסקים מובהקים, לא מטעם זה, כי אין לסמוך על כללים במקום שאפשר לברר ההלכה על ידי מקורות וראיות והבאתי שם הרבה ראיות שמותר לברר הגומל ולכן הכרעתי. ולאחרונה כששלחתי הדברים לאדמו"ר הגרמ"מ מליובאוויטש שליט"א שהיה בין הצדיקים שנתבקשו להתפלל לרפואת בתי השיב להזכיר שגם בסדור בעל התניא פסק לברך הגומל על קרובו

אסיים במה שפתח כבודו, והוא מנהג משובח לחגוג כל שנה את יום הצלת אביו שליט"א על ידי פרסום דברי תורה. אבל לא כמו שכבודו חושב שכתבתי לברך הגומל על רפואת בן או בת [להלן סימן טו] כיון שכן דעת הערוך השלחן נגד דעת המשנה ברורה ואמר הגמ"ז זצלה"ה שגדול כח הערוך השלחן בהלכה יותר מהמשנה ברורה ושבתמקום שחולקים יש לפסוק כערוך השלחן עכ"ל כמו שהבאתי

בנים של יהדות ליטא נגררו בתר המשנה ברורה ונטשו תורת אמם.

ואחזבו, וכבודו ציין לאחרונים הסוברים לכאן ולכאן אבל לא כי רוכלא נחשיב וניזיל במקום שיש לברר בראשונים.

ולאחרונה כתב לי עורך אחד שבלי ספק מורים כחמשנה ברורה מפני הטעם הפשוט כי כבר אפשר שהערוך השלחן יחלוק על הרמ"א והמג"א אבל המשנה ברורה בודאי לא יחלוק מחמת צדקתו וענותנותו היחרה והעולם מהדרין לפסוק כענותו וכמו הלל ושמאי עכ"ל, וחשיב בזה על מה שהעליתי [לעיל סימן ד] שביצאו באמצע שמונה עשרה ולא הגיחו מגין אין לאמר חצי קדיש אלא רק קדיש שלם, ולא דק כי הרמ"א ומגן אברהם שם לא הזכירו חצי קדיש. ובעיקר דבריו לפי סברתו חשתרשנה טעויות לדורות והדברים עתיקים עיין שו"ת מהרי"ק שורש קע"ט כלל ג', וגם פרושו בהלל ושמאי אינו נראה כי ענותנותו של הלל במסכת שבת דף ל' עמוד ב' היתה ענין התנהגות עם הבריות ולא ענוה בתורה וכן כתב בספר מרומי שדה בסוף מסכת סוטה, ועיין במסכת גיטין דף ג"ז ענותנותו של רבי זכריה בן אבוקולס ונראה שהפירוש שם הוא שחישש טעמים להציל את בר קמצא. גם לא אמרו הכלל הלל ושמאי הלכה כהלל אלא רק בבית הלל ובית שמאי, ובמסכת ערובין דף י"ג עמוד ב' פרשו הטעם שבית הלל היו נוהגים ועלובין יותר ופרשיי סבלנים עכ"ל והוא ענין התנהגות עם הכריות. וכאמת מה ענין שפלות הרעת לקביעת הלכה, וגדולי עולם הם ענוהים ושפלי רוח ונוהגים לבריות מאד אבל אינם נושאים פנים כשסוברים שהאמת אתם וכן הכרתי מקורב.

יהודה הרצל הנקין

ולע"ד לא אמר הגמ"ז אלא במקום שהערוך השלחן המשנה ברורה חולקים בשהו בסברת עצמם או בפרוש דעת אחרים שבוה בודאי הערוך השלחן חריף יותר וגם היה מרא דכולה שלחן ערוך וגם ראה את ספר משנה ברורה עיין בסימן י"א אות כ"ב, י"ב אות ד', כ"ה אות כ"ג, ס"ב אות ד', רס"ה אות ו' ועוד מקומות שציין למשנה ברורה, ובסימן ע"ט אות י"א וסימן ש"ט אות כ"ב חלק עליו וכהנה רבות, ובהרבה מקומות אין ספור חלק עליו בלי להזכיר שמו ודוגמאות הן שני מקומות בענינו [סימן ז] שבסימן ג"ה אות כ' התכוון כנגד המשנה ברורה שם סעיף קטן ג"ב ובסימן ש"ע אות י"ג התכוון נגד המשנה ברורה שם סעיף קטן כ"ז וזה ברור למעיין. ולכן מצוה לפרסם שהערוך השלחן אינו רק ספר הלכה לעצמו אלא גם תגובה למשנה ברורה. והוא גם עזר להערכה שרשש בעל ערוך השלחן למשנה ברורה אף שהיה ספר חדש בימיו כמו שהעיר לי רב אחד, וגם הגמ"ז היה בקיא גדול במשנה ברורה. אבל במקום שרוב דעות ראשונים או אחרונים כדעת המשנה ברורה או שיש טעם אחר לא דיבר הגמ"ז וצריך לברר כל דבר לגופו, וכן יש ללכת אחרי המנהג המשנה ברורה כתב כמנהג פולין והערוך השלחן כמנהג ליטא ורוסיה הלבנה ולדוגמה עיין בסימן קמ"ג בענין טעות בספר תורה במשנה ברורה סעיף קטן כ"ג ובערוך השלחן אות ה'. ורא עקא שבכמה ענינים בני

סימן לה

הפלגת תארים לרבנים

כ"ה, פיו מרחשוון תש"ן
לרב אחי

שאינן כן הרה"ג מורה שעיקרו רב, ומעין זה אמרו גדול מרבן שמו ועיין בערוך ערך אביו הפרוש לע"ד הוא שמי שנזכר בלי שם תואר ומשרה ממילא גדולתו באה מעצמו והוא מכבד את כסאו ולא הכס מכבדו, מה שאין כן אם נקרא רב או רבן חלק מגדולתו נובע מתפקידו וכמו שאמרו במסכת ראש השנה דף כ"ה עמוד ב' שאפילו קל שבקלין ונהמנה פרנס על הצבור הרי הוא כאביר שבאבירים עכ"ל.

בפרט שיש לפרש הרה"ג ראשי תיבות הרב הגדול ולא הגאון, וגדול פרושו בשנים כמו בשו"ת תשב"ץ חלק א' סימן ס"ד ובית יוסף אורח חיים סימן שכ"ח לגבי מחללים שבת על ידי גדולי ישראל והוא מירושלמי מסכת יומא פרק ח' הלכה ח' וכן פרשתי במסכת חולין דף ק"ה עמוד א' שכל גדולי גליל היו נוטלין בחמין עכ"ל שהכוונה למבוגרים וכן נראה בסמ"ג. ולכן מוטב לכתוב הרה"ג וכל אחד יבין בו מה שירצה ואיהו דקא מטעיה נפשיה כמו שאמרו במסכת חולין דף צ"ד עמוד ב'. ונקיי הדעת אינם משגיחים בתוארים כמו שכתב ר' אברהם

ראיתי שכבודו כינה (רב אחד) שליט"א בתואר הג"ר והוא אינו ראוי לכך. וכיון שכבודו ביקש שאעיר על דבריו היקרים אעיר גם בזה. אמנם גדר התוארים נפרץ מאד והרבה פנו אל רה"גים ועיין קול ענות גבורה בשו"ת זכרון יהוסף חלק ד' סימן רנ"ג וקול ענות חלושה בשדי חמד מערכת החי"ת כלל ק"מ ומערכת הכ"ף כלל קנ"ז, ולמעשה אין לגרוע מהמקובל אבל גם אין להוסיף וברוב המקומות שומרים את התואר הג"ר בעד גדולים באמת. ועיין במסכת ברכות דף ט"ז עמוד ב' שרבי יוסי אמר שמספדין עבד כשר הוא איש טוב ונאמן ונהנה מיגיע כפו עכ"ל והשיבו לו אם כן מה הנחת לכשרים עכ"ל.

ובשבחים הולכים אחרי ההתחלה ועיין בהקדמה לשו"ת רבי עקיבא איגר, ולכן הג"ר שהוא ראשי תיבות הגאון רבי מורה שעיקרו גאון מה

הים שם אות כ"א, וכבר בחרו לרב עיר גדולה את מי שאינו גדול בתורה ואחר כך הכתירו אותו גאון ומרן שהרי אינו בכבודם שיהיה להם רב קטן ובהכרח לגדלו. ורבנים אלה שאינם מחדשים בתורה אלא מביאים דברי אחרים ומשלים ומעשיות בטוב טעם ומושכים את הלב הם בכלל המתורגמנים וכבר אמרו בקהלת רבה פרק ז' על הכתוב טוב לשמוע גערת חכם מאיש שומע שיר כסילים עכ"ל שאלו הם המתורגמנים שמגביהין קולן בשיר להשמיע את העם עכ"ל, וכן דרשו בפרק ט' שם על הכתוב דברי חכמים בנחת נשמעים מועקת מושל בכסילים.

וכיון שיש בהפרזה בתוארים בפרהסיא נגיעה למשרה ולמזון לכן חמיר טפי, כמו שפרש הגמ"ז וצלה"ה את מה שאמרו בירושלמי מסכת מכות פרק ב' הלכה ו' בר נש דחכם חדא מיכלה פ"י שלמד מסכת אחת ואויל לאתר ואינון מיקרין ליה כד הוא חכם תרין מיכלה צריך לומר לון חדא מיכלה אנא חכים עכ"ל שמיידי שמכבדים אותו בממון, ואינו סתירה למסכת חולין דף צ"ד הנ"ל ששמע שאם הם מטעים את עצמם לא שייך בזה גניבת דעת כי שם מיידי בכבוד בעלמא.

יחדה תרצל הנקין

בן הרמב"ם באגרת א', וז"ל רוב אלו הכנויים שמכנים לאדם זהו לשון הבאי ופטימי מילי בעלמא ונקיי הדעת ממעטין בהם ושונאים אותם, אבל אוהבי הגדולה והרודפים אחר השררה מרבים בהם ואוהבים אותם שהם גדולתם ומעלתם עכ"ל.

אבל לכתוב הג"ר במקום שאינו נכון הוא שקר. ויש חילוק, כי להפריז במכתב לפלוני אפשר שהוא מהשקר המוסכם ואין בו נזק וכל שבחו של אדם אומרים במכתב אליו שלא בפניו, אפשר כי הכותב לא ימלט מאבק חניפה והנכתב מאבק גאווה או שנאת חנם אם סבור שלא נשתבח כראוי כמו שכתב בשו"ת ר' עקיבא איגר שם. אבל לכתוב או לדרוש כן ברבים נפיק מיניה חורבא כי על פיו יחזיקו את האינינו ראוי לראוי ויבואו לסמוך עליו ועל דבריו. ולפעמים יש בו גם אונאת ממון, כמו במקרה זה שכבודו הזכיר אותו הרב ביחד עם ספרו ואף שביקר אותו שטעה בפרט אחד עדיין אם הוא גאון ש"מ ראוי לרכוש את ספרו.

וגדולה מזו יש סכנה במדינה כמו כאן שנוטעים אשרה אצל המזבח ובחורים לתפקידים רבניים את שאינם ראויים לכך וגונבים דעת הבריות בתוארים עיין במסכת סנהדרין דף ז' עמוד ב' ובספר מרגליות